

UIT DE FLORA VAN LIMBURG

AFLEVERING 39

J. Cortenraad & T.J.D. Mulder, Postbus 5700, Maastricht

Deze aflevering bevat waarnemingen van min of meer bijzondere planten uit de jaren 1994 - 1996. De atlasblokknummers zijn in het algemeen op te vragen uit Inventar-bestanden met flora-gegevens van het Genootschap of na te zoeken in het archief van de Plantenstudiegroep. Nieuwe meldingen van bijzondere vondsten kunt U zoals altijd doorgeven aan de secretaris van de Plantenstudiegroep, dhr. E. Blink te Gronsveld.

KAMVAREN

(*Dryopteris cristata*) In het Kathagerbroek (5-6-'96, J. Klinckenberg). De plant is enkele jaren geleden - door het IVN - ook in dit gebied gevonden. Het is de enige recente groeiplaats in Zuid-Limburg. Deze varen was hier ook vroeger al zeer zeldzaam.

STINKEND NIESKRUID

(*Helleborus foetidus*) Enkele tientallen op de Riesenbergrand nabij Gronsveld (J. Cortenraad,

maart '96). Waarschijnlijk verwilderd, zaait zich ter plekke wel uit.

GELE MONNIKSCHAP

(*Aconitum vulparia*) Eén exemplaar langs de Geul vlakbij de Belgische grens (J. Geraedts, zomer '94). Waarschijnlijk is dit een nieuwe vestiging van deze zeer zeldzame soort.

GELE ANEMOON

(*Anemone ranunculoides*) Enkele exemplaren in populierenbosje langs Eyserbeek nabij bronnengebied Roodborn ten westen van Eys (J. Tromp, mei '96). Deze plant was van dit gebied tot nu toe niet bekend.

BOSBOTERBLOEM

(*Ranunculus nemorosus*) Eén exemplaar langs bospad in het Holsetterbos nabij Vijlen aan de rand van een vrijwel geheel door Adelaarsvaren bedekte kapvlakte. Tezamen met *Deschampsia cespitosa*, *Galium saxatile* en *Digitalis purpurea* (31-7-1995, E. Blink). Deze plant is nu verder alleen nog bekend van twee graslandreservaten, de Gerendalsweide en de Berghofweide, waar ze talrijk is. De plant blijkt zich niet te kunnen handhaven in de dichtgegroeide Zuid-Limburgse hellingbossen, waar ze vroeger vrij veel te vinden was.

RUIGE ANJER

(*Dianthus armeria*, figuur 1) Een tweetal plekken met ieder een tiental exemplaren op de voormalige steenberg Wilhelmina nabij Strijthagen (A. Bremer, juli '96). Tegenwoordig is de plant in Zuid-Limburg zeer zeldzaam. Recent alleen nog bekend van de Jekerdalheiling van de St. Pietersberg.

FIGUUR 1. Ruige anjer (foto: B. Graatsma).

FIGUUR 2.
Gele wikke (*Vicia lutea*)
(uit: Stella Ross-Craig,
1979. *Drawings of British
Plants*. Bell & Hyman,
London).

RUIG HERTSHOOI

(*Hypericum hirsutum*) Vrij veel in een restant van een Maasheg bij het Leuken, nabij Aijen (F. Reijerse, 6 juni '96). Vóór 1950 is de soort nu en dan aangetroffen in het Maasdal vanaf het Leuken naar het noorden.

ROOD HERDERSTASJE

(*Capsella rubella*) Vele exemplaren langs landweg nabij de Voer ten zuiden van Eysden (R. Wolfs, voorjaar '95, ook in '96 nog talrijk aanwezig). De plant is in Zuid-België en Noord-Frankrijk meer te vinden.

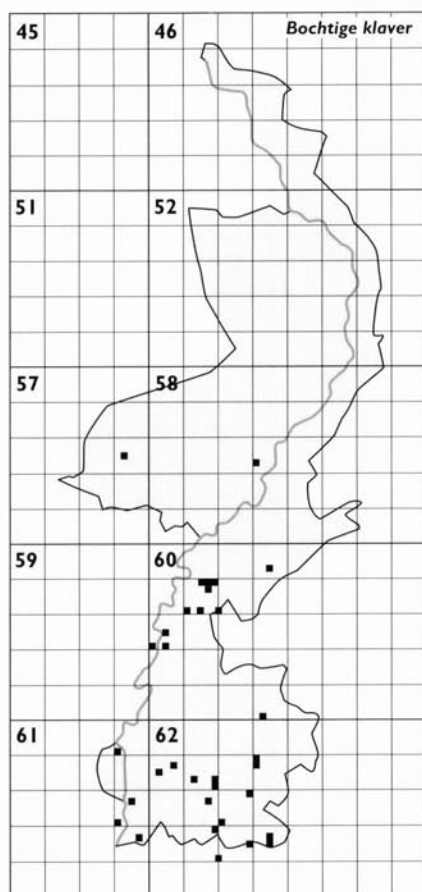
Zij breidt zich - gelet op deze vondst en een vondst van de Plantenstudiegroep enkele jaren geleden bij Verviers - mogelijk uit naar het noorden. Een beschrijving van de plant is te vinden in de flora van België. Wellicht is de plant op meer plaatsen in Zuid-Limburg te vinden.

KALKKRAKET

(*Calepina irregularis*) Fromberg (nabij Wijlre), enkele exemplaren in open deel van graft. De plant is nog steeds te vinden op dezelfde helling waar ze al eerder op diverse plekken is waargenomen, nu echter meer naar het zuidwesten (J. Cortenraad, 1994-1996).

ROND WINTERGROEN

(*Pyrola rotundifolia*) In het pionierbos aan de zuidzijde van de Geleen ter hoogte van de

FIGUUR 3. De verspreiding van de Bochtige klaver in Limburg volgens het archief van het NHGL.

Muldersplas te Schinnen (13-6-'96, J. Egelmeers). Alweer een vondst in Zuid-Limburg van deze zeer zeldzame soort. Wederom - evenals bij Kerkrade en op de St. Pietersberg - een vondst in jong, spontaan opgeslagen bos.

BLAUW GUICHELHEIL

(*Anagallis arvensis* subsp. *foemina*) In akker-rand tussen Wijlre en Eys samen met onder meer Klein spiegelklokje en Spiesleeuwebek (R. Huynen, juli '96). Blauw guichelheil wordt in Zuid-Limburg slechts sporadisch gevonden.

GELE WIKKE

(*Vicia lutea*, figuur 2) Veel in open, enigszins ru-deraai grasland tezamen met duizenden exemplaren Stinkend streepzaad (*Crepis foetida*) op de St. Pietersberg (J. Cortenraad, juli '96). Enkele tientallen exemplaren in berm van weg tussen Jabeek en Doenrade (J. Geraedts, juni '96). Weer twee vondsten van deze plant waarvan nog maar enkele jaren bekend is dat ze ingeburgerd is, hoewel er al vanaf het begin van de 19e eeuw meldingen van akkers in Zuid-Limburg zijn.

FIGUUR 4. Witte munt (foto: J. Geraedts).

HOKJESPEUL

(*Astragalus glycyphyllos*) Een exemplaar op lemige grond langs het grindgat bij Heel (12-7-'95, A. Frenken). In Midden-Limburg verder alleen nog bij Echt te vinden. De Kleine Weerd te Maastricht, één exemplaar (R. Schols, zomer '96). Nieuwe vestiging, hoogstwaarschijnlijk als gevolg van aanvoer van zaad met Maaswater bij de laatste overstroming (begin '95).

BOCHTIGE KLAVER

(*Trifolium medium*) Tezamen met o.a. Hemelsleutel (*Sedum telephium*) in een schrale berm bij Eperheide (28-7-'95, W. Jansen). Tevens bij Pesaken en Raren, in schrale wegbermen (J. Cortenraad, juli '96). Drie recente vondsten van deze sterk achteruitgegane soort (figuur 3).

GEVLEKTE WOLFSMELK

(*Euphorbia maculata*) Talrijk tussen de kas-seien van de toegangsweg naar het voormalige goederenstation in Lanaken (B.), ca. 1,5 km van de Nederlandse grens. Reeds een aantal jaren, uitsluitend in de spleten tussen de straatstenen (29-7-'95, excursie Plantenstudiegroep NHGL tezamen met de Belgisch-Limburgse Botanische werkgroep). In hetzelfde jaar: enkele exemplaren op het plein voor J.v.Eyck-academie te Maastricht (J. Cortenraad, september '95). In 1996 op de laatste plek niet teruggevonden. Deze twee waarnemingen zijn voorzover bekend de enige die er in de verre omtrek gedaan zijn met betrekking tot deze soort.

AKKERDOORNZAAD

(*Torilis arvensis*) In het natuurontwikkelings-

gebied de Eysder beemden (27-7-'96, R. Wolfs). Vanaf 1983 is de soort verder stroomopwaarts gevonden in België. Verder in Zuid-Limburg niet meer bekend.

BRANDPASTINAAK

(*Pastinaca sativa* subsp. *urens*) Eysden, Maas-oever (J. Cortenraad, '94-'96), Kerkrade west (idem), industrieterrein Boschpoort (J. Cortenraad, 1995), Maasoever ter hoogte van Grevenbicht (PSG-excursie, aug. '96), Dilkensweerd (idem, sept '96, 2 plekken). Deze uit zuidelijker streken afkomstige ondersoort breidt zijn areaal verder uit in het Maas-gebied - ook aan Belgische zijde - en op stenige plekken daarbuiten.

VELDHONDSTONG

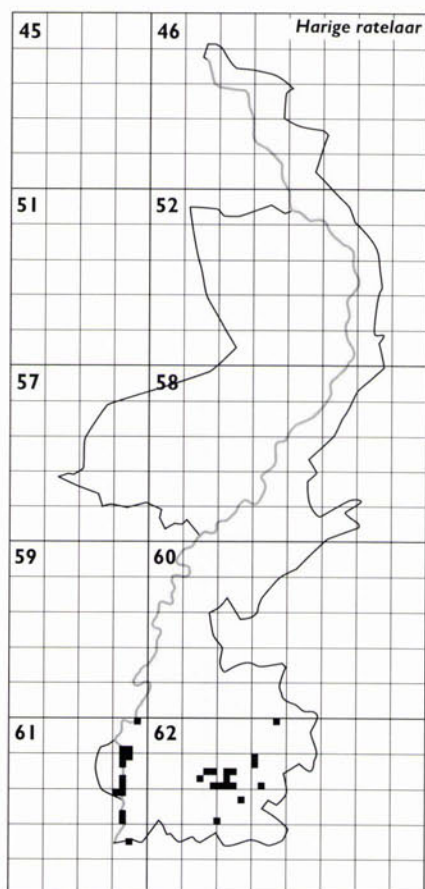
(*Cynoglossum officinale*) Een exemplaar aan bosrand ten zuiden van de Geleen ter hoogte van de Muldersplas (Schinnen, 13-6-'96, J. Egelmeers). Was in recente tijden alleen nog bekend van enkele kalkgraslandreservaten.

KRUIPTIJM

(*Thymus praecox*) In de nieuwste editie van de Heukels flora wordt vermeld dat de plant verdwenen zou zijn. Dit is niet het geval. De plant is nog steeds op dezelfde plaats aanwezig als in de afgelopen twintig jaar: een holle weg bij Gulpen.

WITTE MUNT

(*Mentha suaveolens*) In extensief beheerd weiland, eigendom van het Limburgs Landschap bij het Kaldenbroek, enkele exemplaren (J. Geraedts, 1996; figuur 4). Deze in Zuid-Limburg vrij zeldzame plant wordt naar het

FIGUUR 5. De verspreiding van de Harige ratelaar in Limburg volgens het archief van het NHGL.

noorden toe snel zeldzamer en komt in Noord-Limburg slechts sporadisch voor.

BETONIE

(*Stachys officinalis*) Enkele planten in grasland ten oosten van Rijckholt (J. Geraedts, zomer '95). Deze soort komt buiten een aantal bekende graslandreservaten nauwelijks nog voor in Zuid-Limburg. Daarom is deze nieuwe plek een opmerkelijke vondst.

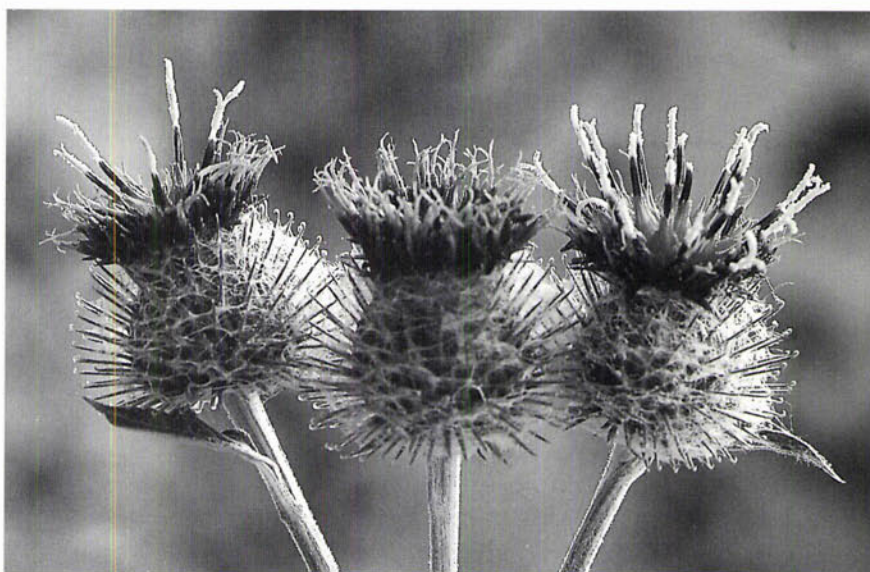
EIRONDE LEEUWEBEK

(*Kickxia spuria*) Eén exemplaar van deze zeer zeldzame akkerplant in een nieuwe onkruidakker in de Doort (25-9-'95, J. Klinckenberg en W. de Veen). Elders in dezelfde akker stond massaal Spiesleeuwebek (*Kickxia elatine*). In 1995 is er bovendien één exemplaar van de Eironde leeuwebek gevonden op een vee-pad op de Fromberg nabij Etenaken (W. de Veen, zomer '95).

Toch weer enkele vondsten van deze ook vroeger al zeldzame plantesoort.

GELE MASKERBLOEM

(*Mimulus guttatus*) Langs de Vlootbeek bij Susteren (22-6-'96, excursie Plantenstudie-

FIGUUR 6. Donzige klit (foto: J. Cortenraad).

groep NHGL) en nabij de Maas te Eysden (7-7-'96, R. Wolfs). Deze uit westelijk Noord-Amerika afkomstige plant is ingeburgerd in het Midden-Nederlandse riviereengebied en in delen van Duitsland. Of de plant in Limburg ook ingeburgerd raakt moet nog afgewacht worden.

MUSKUSPLANTJE

(*Mimulus moschatus*) Op drooggevalle deel van de oever van de ontgrinding ten noorden van Itteren, één exemplaar (J. Cortenraad en T. Mulder, juni '96).

Deze eveneens uit Noord-Amerika afkomstige *Mimulus* is plaatselijk ingeburgerd in België en Noord-Frankrijk, in Nederland wordt zij nog minder aangetroffen dan de vorige.

KLEVERIGE OGENTROOST

(*Parentucellia viscosa*) Langs de Geleen bij Susteren (1-7-'96). De tweede vondst in Limburg; de eerste vondst werd door J. Geraedts gedaan langs de Geleen in het Kathagerbroek in 1994. De plant wordt in Nederland vooral in het kustgebied gevonden. Voorkomens in het binnenland zijn doorgaans van voorbijgaande aard.

HARIGE RATELAAR

(*Rhinanthus alectorolophus*) Circa 25 exemplaren bij de de St. Augustinusstichting te Genep (F. Reijerse, juni '96). Voor Noord- en Midden-Limburg een uitzonderlijke vondst. De soort is - volgens het archief van de Plantenstudiegroep (figuur 5) en volgens de Atlas van de Nederlandse Flora - nooit eerder in deze contreien aangetroffen.

LANCETBLADIGE BASTERDWEDERIK

(*Epilobium lanceolatum*) Raren, enkele exemplaren onderaan graft (J. Cortenraad, aug. '95). Recent alleen nog bekend van een mijnsteen-berg en van station Heerlen. Deze vondst duidt erop dat deze met uitsterven bedreigde soort ook nog wel te vinden is op open, licht beschaduwde plaatsen op kalkarme bodem in het agrarisch cultuurlandschap waar ze voorheen haar hoofdverspreiding had.

KLEINE KAARDEBOL

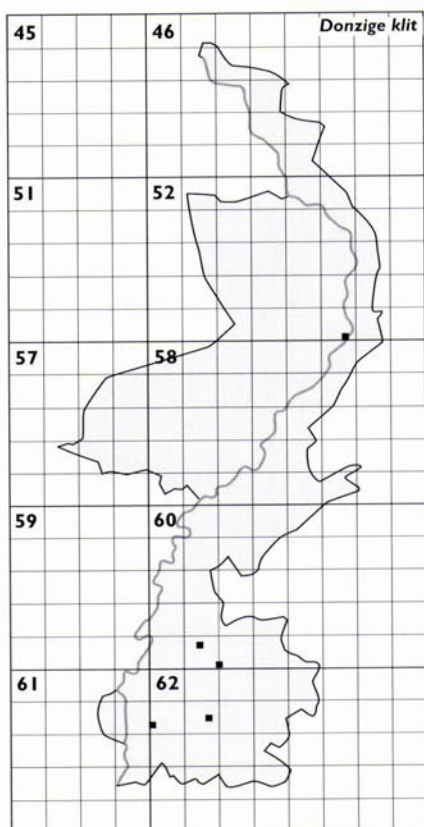
(*Dipsacus pilosus*) Vijf exemplaren in het Loobeekdal (ten noordwesten van Venray) nabij de Spurkt, op de overgang van de dekzandgronden naar het beekdal (F. Reijerse, zomer '96). Vóór noch na 1950 zijn er waarnemingen van deze plant in Noord-Limburg bekend. De dichtstbijzijnde groeiplaats bevindt zich in Midden-Limburg in het Roerdal.

SMAL STREEPZAAD

(*Crepis tectorum*) Zeer veel op nieuw aangelegd industrieterrein bij Amby. Samen met *Silene vulgaris* en diverse triviale pionierplanten (27-8-'96, E. Blink). Waarschijnlijk aangevoerd met (ophoog-)zand. De tot nu toe zuidelijkste vindplaatsen in Nederland bevinden zich bij Nieuwstadt en Susteren.

DONZIGE KLIT

(*Arctium tomentosum*, figuur 6) Enkele tientallen exemplaren op de dijk langs de Geleenbeek ter hoogte van het Kathagerbroek. Vermoedelijk al langere tijd aldaar gevestigd (J. Klinckenberg en W. de Veen, 31-7-'95). Ver-

FIGUUR 7. De verspreiding van de Donzige klit in Limburg volgens het archief van het NHGL.

der is er één exemplaar in de Eysder Beemden gevonden (J. Cortenraad, augustus '96).

Opnieuw twee vondsten van deze zich klaarblijkelijk in Zuid-Limburg vestigende maar nog steeds schaars voorkomende soort (figuur 7). Recent ook gevonden bij Schinnen, Keer en in het Gerendal.

BLEKE MORGENSTER

(*Tragopogon dubius*) Eén fors exemplaar langs het spoor bij St. Joost (5-6-'96, J. Klinckenberg).

Deze soort heeft zich de afgelopen jaren vanuit het zuiden vooral in West-Nederland gevestigd op spoor- en industrieterreinen. Deze vondst is waarschijnlijk de eerste in Limburg.

GIFSLA

(*Lactuca virosa*) Eén exemplaar langs de Geleen ten oosten van Nuth (J. Geraedts, zomer '96). De plant is plaatselijk in Nederland ingeburgerd en komt mogelijk in Zuid-Limburg meer voor dan tot nu toe bekend is vanwege de oppervlakkige gelijkenis met de vrij algemene Kompassla (*Lactuca serriola*).

PAARBLADIG FONTEINKRUID

(*Groenlandia densa*) In de Voer bij Eysden (20-8-'96, R. Wolfs). Deze plant wordt al een aantal jaren massaal aangetroffen in de vijver in St. Pietersvoeren waarin de (hoofd)bron van de Voer zich bevindt. Deze plant was vroe-

ger in Zuid-Limburg zeer zeldzaam. Ze was hier al sinds enkele decennia niet meer waargenomen.

KLEINSTE LISDODDE

(*Typha minima*) Enkele tientallen exemplaren in vochtige laagte op mijnsteenbergt bij Strijthagen (A. Bremer, juni '96). Tezamen met enkele tientallen exemplaren Ruwe bies (*Scirpus lacustris* subsp. *tabernaemontani*). Deze *Typha* met bolvormige vrouwelijke kolven komt wild voor in Zuid-Europa en wordt in Nederland gekweekt. De planten bij Strijthagen zijn verwilderd.

RIETORCHIS

(*Dactylorhiza majalis* subsp. *praetermissa*) Een tiental exemplaren in twee bufferbassins ten westen van Heerlen (A. Bremer, juli '96). Deze plant is in het westen van Nederland niet zeldzaam maar in Zuid-Limburg bijzonder schaars.

BIJENORCHIS

(*Ophrys apifera*) Een tiental exemplaren samen met enkele exemplaren Gevlekte orchis en andere orchideeën (A. Bremer en J. Geraedts, juni '96). In jong bos tussen Terworm en Heerlen. Opnieuw een vestiging van de Bijenorchis in pioniermilieu in de Oostelijke Mijnstreek.

KORTE MEDEDELINGEN

VONDST VAN EEN ALBINO GEWONE PAD IN LIMBURG

ALBINISME

Albinisme is een zeldzame erfelijke stoornis in de aanmaak van het pigment melanine. Melanine veroorzaakt kleur van de huid, haren en de ogen. Albino's hebben een bleke huid, die erg gevoelig is voor zonnestralen omdat ze de bescherming van het pigment moeten missen. Het pigment vervult ook een belangrijke functie in het oog doordat het voorkomt dat er vals licht in het oog valt. De kleur van de ogen lijkt rood omdat de kleur van het bloed door de ongekleurde iris heen schijnt. Ook bij de Gewone pad (*Bufo bufo*) komt albinisme voor.

VINDPLAATSEN IN LIMBURG

De eerste vondst van een albino exemplaar

FIGUUR 1. Albino Gewone pad. Huize Roobeek, Arcen, 5-4-1994 (foto: Steven Jansen).